

Lesoni 11 ki he
'aho 13 'o
Sune 2026

NGAAHI FAKAHOLOMUI

“Pea ‘oku ‘ikai ke ngata ai, ka ‘oku tau
vikiviki ‘i he ngaahi mamahi foki: ‘i he ‘etau
‘ilo ‘oku tupu mei he mamahi ‘ae fa‘a kātaki;
Pea mei he fa‘a kātaki, ‘ae ‘ilo; pea mei he
‘ilo, ‘ae ‘amanaki lelei: Pea ‘oku ‘ikai fakamā
‘e he ‘amanaki lelei; he koe‘uhi kuo lilingi ‘ae
‘ofa ‘ae ‘Otua ki hotau loto ‘i he Laumālie
Mā‘oni‘oni, ‘aia kuo foaki kiate kitautolu.”
(Loma 5:3-5)

**‘Oku tau mo‘ui ‘i ha mamani ‘oku fonu ‘i he angahala mo e faingata‘a‘ia.
‘Oku tau fehanganagai kotoa pe mo e ngaahi faingata‘a ‘i ha taimi ‘e
lava ke ne ‘ai ke tau fehu‘ia ‘a e ‘ofa ‘a e ‘Otua.**

‘Oku anga fefe ‘etau tali ki he ngaahi faingata‘a ko ‘eni?

**Te tau ako ‘ a e anga ‘ o e tali ‘ a e fa‘ahinga ‘ e ni‘ihi ‘ i he Tohi Tapú ki he
ngaahi tu‘unga faingata‘a kehekehe, pea mo e founa ‘ e lava ke tokoni‘i
ai kitautolu ‘ e he‘enau fa‘ifa‘itaki‘angá ke tau fehanganagai ai mo e
ngaahi me‘a fakatu‘utāmaki meimei tatau.**

**Ko e ngaahi matangi
‘o e mo‘ui**

Ngaahi mahaki

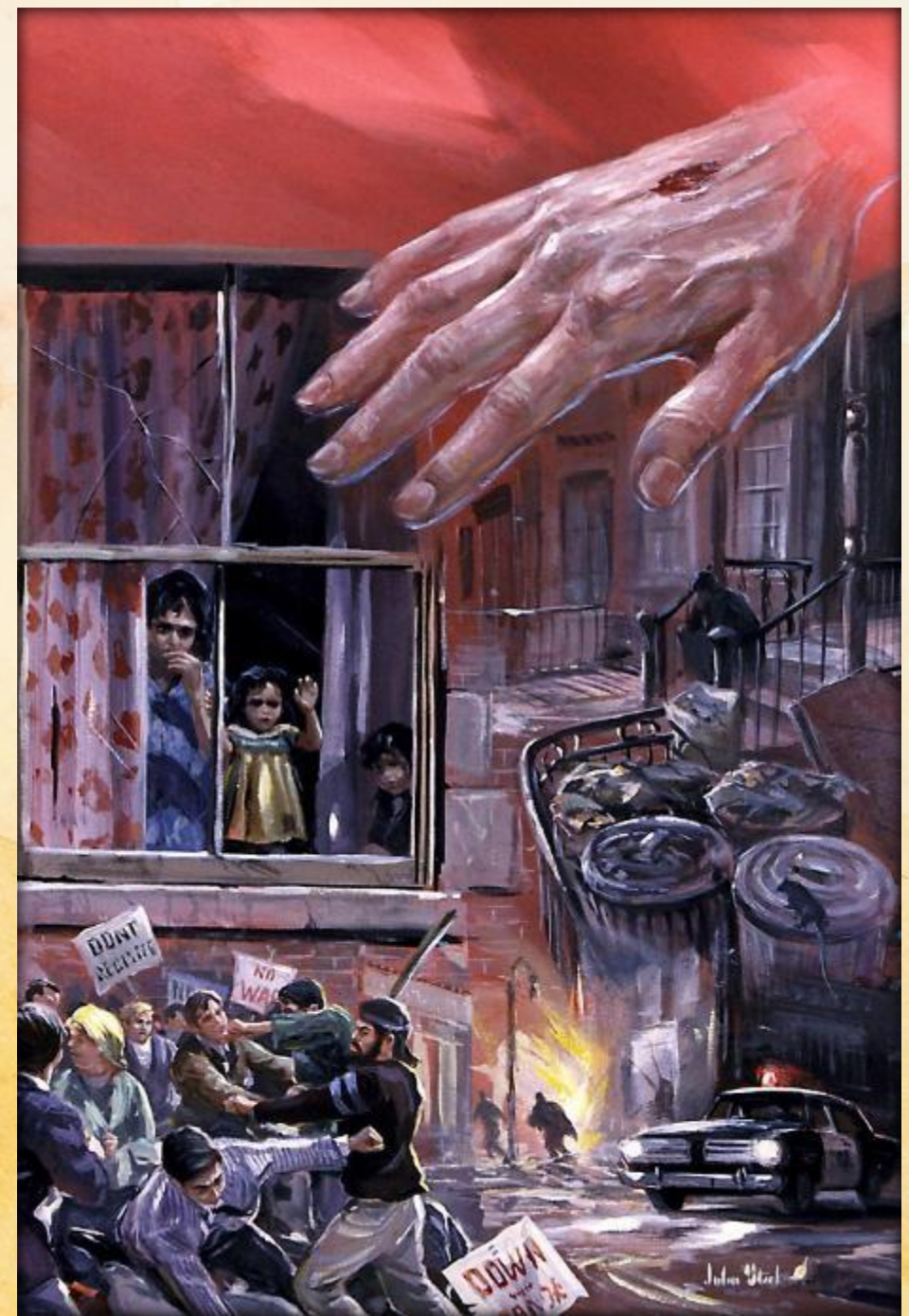
**Ngaahi
fakatamaki**

**Ngaahi me‘a
fakamamahi**

Vakai kia Sisu .

KO E NGAAHI MATANGI 'O E MO'UI

"Pea na'e tupu 'ae fu'u matangi lahi, pea fe'ohofi 'ae ngaahi peau ki he vaka, pea ngoto ai." (Ma'ake 4:37)

Na'e 'ikai ko ha me'a fo'ou kia Pita, 'Anitelu, Semisi mo Sione, ko e kau toutai taukei 'a e kolosi 'i he Tahī Kaleli 'i he tu'uapoo, na'a mo e lotolotonga 'o ha matangi.

Neongo ia, na'e lomekina kinautolu 'e he matangi. Na'e puhi'i hake 'e he havili 'a e ngaahi peau, 'o tafea 'a e vaka pea tu'u fakatu'utamaki ki he'enau mo'ui. Pea nau toki fakatokanga'i... 'Oku 'i fe 'a Sisu? 'Oku ne mohe? Ko e ha 'oku 'ikai ke ne tokoni'i ai kitautolu? 'Oku 'ikai ke ne tokanga ki he me'a 'oku hoko kiate kitautolu? (Ma'ake 4:35-38)

'Oku tau foua 'i he'etau mo'ui 'a e ngaahi matangi. 'Oku tau kole tokoni kia Sisu, ka 'oku hange 'oku Ne mohe. 'Oku 'ikai ke tau ongo'i 'Ene 'i ai. Ka 'oku Ne 'i ai. Tatali ki ha momeniti ke valoki'i ai 'etau matangi: "Melino, ke ke longo pe" (Ma'ake 4:39). 'Oku Ne tokanga mai kiate kitautolu (1 Pita 5:7). Te Ne lava 'o fakanonga hotau ngaahi matangi. 'Oua na'a ngalo ke fakahikihiki'i la 'i he taimi 'oku Ne fai ai ia (Ma'ake 4:40-41)

NGAAHI MAHAKI

“He kuo pehē ‘e ia, “Kapau teu ala pe ki hono kofu, te u mo‘ui ai.””
(Ma‘ake 5:28)

Na‘e faingata‘a‘ia ‘a e fefine ‘i he toto ‘i ha ta‘u ‘e hongofulu ma ua ‘o ‘ikai ma‘u ha toketa te ne lava ‘o fakamo‘ui ia (Ma‘ake 5:25-26). ‘I he ‘aho ni, ‘oku ‘i ai ha ngaahi fonua ‘oku ‘ikai ke ‘i ai ha malu‘i fakafaito‘o ta‘etotongi, pea ‘oku kei mo‘oni pe ‘a e talanoa ko ‘eni.

‘I ha fa‘ahinga tu‘unga pe, te tau lava kotoa ‘o fehangahangai mo e ngaahi tu‘unga ‘oku tuku popula mo fakafulufulu‘i ai kitautolu ‘e he mahamahaki, ‘o ‘ikai ma‘u ha fakafiemalie. Na‘e sio ‘a e fefine kia Sisu ‘a e fakalelei‘anga, pea na‘e fakahaofi ia ‘e he‘ene tui (Ma‘ake 5:27-29).

Kuo pau ke tau falala ‘e lava ke faka‘aonga‘i ‘e Sisu ha kau toketa taukei ke fakamo‘ui kitautolu, pe fakahoko ha mana fakahangatonu ‘iate kitautolu.

‘I ha fa‘ahinga me‘a pe, ‘oku fakaafe‘i kitautolu ‘e Sisu ke tuku kiate la ‘etau ngaahi kavenga mo e hoha‘a kotoa pe (Matiu 11:28-30)

NGAAHI FAKATAMAKI

“Pea ka ‘osi hoku kili pea maumau hoku sino,
ka te u mamata ‘i hoku kakano ki he ‘Otua:.” (Siope 19:26)

Na’e liliu lahi ‘e he tau, feta’aki, mo e ngaahi fakatamaki fakanatula
‘a e mo’ui ‘a Siope (Siope 1:13-19). ‘Oku tau fehanganagai kotoa pe
mo e ngaahi fakatamaki, ‘o tatau ai pe pe ‘oku fakanatula pe
fakatupunga ‘e he kovi ‘oku mafola ‘i he mamani ko ‘eni.

‘E anga - fēfē ‘etau fakafeangai? Na’e anga - fēfē ‘a e fakafeangai ‘a
Siopé?

Na’e ‘ikai ke ne tukuaki ‘i ‘a
e ‘Otua pe fakafisinga ‘i la

Na’a ne pikitai kiate la ‘aki
hono ivi kotoa

Na’a ne falala ‘o a’u ki he
ngaahi momeniti faingata’a
taha

Na’a ne fokotu’u ‘ene tokanga
ki ha kaha’u naunau’ia (Siope
19:25-27)

Kapau he ‘ikai ke tau loto fo’i, te tau ‘ilo’i ‘oku ‘i ai
ma’u pe ‘a e ‘Otua ‘i hotau ngaahi faingata’a taha.
‘Oku Ne ‘ofa mo fakamalohia kitautolu ke tau ma’u
ha malohi mei he vaivai, loto-to’a mei he loto fo’i,
mo e ‘amanaki lelei mei he fakatamaki
(Sioeli 3:10; Loma 5:3-5).

Kapau ‘oku ke foua ha ngaahi taimi faingata’a,
fakakaukau ki he mo’oni’i me’a ko ia ko e ‘ofa
mo e tokanga ‘a e ‘Otua kiate koe ko e me’a
malu mo tu’uma’u taha ia ‘i ho’o mo’ui.

NGAAHI ME'A FAKAMAMAHI

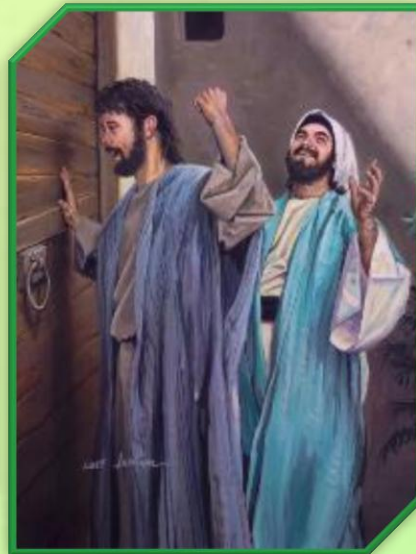
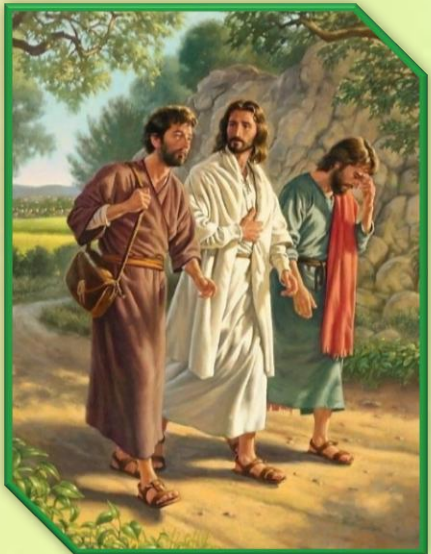
"Ka na'a mau falala ko ia ia te ne huhu'i 'a 'Isileli:..." (Luke 24:21a)

Ko e fakakaukau: Ko Sisu 'a e Misaia te Ne huhu'i 'a 'Isileli. Ko hono mo'oni: Kuo Ne pekia (Luke 24:18-21).

Na'e fu'u lahi fau 'enau loto mamahi 'o 'ikai ke nau lava ai 'o tali 'o a'u ki he fakamo'oni mahino taha 'o e toetu'u 'a Sisuu (Luke 24:22-24).

'I he kātakí, na'e tokoni'i kinautolu 'e Sīsū ke nau toe ma'u 'enau 'amanakí. Faka'osi, "na'e fakaava honau mata" (Luke 24:31 NIV), pea na'a nau lele ke fakalotolahi'i 'a kinautolu na'e kei loto-mamahi (Luke 24:32-35; 2 Kolinito 1:4). Ko e ha te tau lava 'o ako mei he me'a ne nau a'usia?

➔ Kuo pau ke 'oua na'a tau tuku 'a e veiveiua ke aka 'i hotau 'atamai

➔ 'Oku 'a'eva 'a Sisu 'i hotau tafa'aki 'o a'u pe ki he'etau loto mamahi

➔ Te Ne to'o atu 'etau puputu'u, kapau te tau faka'ata ia ke

➔ 'Oku 'afio'i lelei ange 'e Sisu 'iate kitautolu 'a e tu'unga 'oku tau mo'oni ai

MAMATA KIA SISU

“He ‘oku ou pehē, ‘oku ‘ikai ngali ke fakatatau ‘ae ngaahi mamahi ‘oe mo‘ui ni ki he nāunau ‘aia ‘e fakahā kiate kitautolu.” (Loma 8:18)

‘I he taimi na‘e fu‘u siva ai ‘a e ‘amanaki ‘a ‘Eleni G. Uaiti, na‘a ne ma‘u ha me‘a-ha-mai ‘o ne mamata ai kia Sisuu. Na‘e mahino kiate ia na‘e mahino kiate ia ‘a e me‘a kotoa pe na‘a ne foua. ‘I ha taimi ‘e taha, na‘e hilifaki ‘e Sisuu Hono to‘ukupu ki hono ‘ulu, pea ne pehe ange kiate ia, “Oua na‘a ke manavahe.”

Na‘a ne mamata ki ha ngaahi me‘a naunau‘ia, pea na‘e hange kiate ia kuo ne ma‘u ‘a e malu mo e nonga ‘o e langi. Na‘e ‘oange ‘e he misiko ‘eni kiate ia ha ‘amanaki lelei mo ha tui, pea mo e fakapapau te ne lava ‘o falala ki he ‘Otua.

“Pea ‘oku tau ‘ilo ‘oku fengāue‘aki fakataha ‘ae ngaahi me‘a kotoa pē ke lelei ai ‘akinautolu ‘oku ‘ofa ki he ‘Otua, ‘akinautolu kuo ui ‘o tatau mo ‘ene tu‘utu‘uni”
(Loma 8:28)

“Oua na‘a tokanga mamahi ki ha me‘a ‘e taha; kae fakahā atu ho‘omou holi ‘i he me‘a kotoa pē, ki he ‘Otua, ‘i he lotu mo e lotu tāuma‘u mo e fakafeta‘i. Pea ko e melino ‘oe ‘Otua, ‘aia ‘oku lahi hake ‘aupito ‘i he fa‘a ‘iloa, te ne malu‘i homou laumālie mo homou loto ‘ia Kalaisi Sisu.” (Filipai 4:6-7)

“E hoku kāinga, ‘oka mou ka tō ki he ngaahi ‘ahi‘ahi kehekehe, ui ia kotoa pē ko e me‘a fakafiefia; ‘O ‘ilo, ko e ‘ahi‘ahi‘i ‘o ho‘omou tui, ‘oku ne fakatupu ‘ae kātaki. Kae tuku ‘ae kātaki ke ngāue ki he haohaoa, koe‘uhi ke mou haohaoa mo mā‘opo‘opo, ‘o ta‘emasiva ‘i ha me‘a. [...] ‘Oku monū‘ia ‘ae tangata ‘oku ne kātaki ‘ae ‘ahi‘ahi: he ‘oka ‘ilo ia ‘oku lelei, ‘e ma‘u ‘e ia ‘ae pale ‘oe mo‘ui, ‘aia kuo tala‘ofa ki ai ‘ae ‘Eiki kiate kinautolu ‘oku ‘ofa kiate ia.” (Semisi 1:2-4, 12)

“Pea pehē mai ‘e ia kiate au, “Ko ‘eku tokoni ‘e lahi ma‘au: he kuo fakakakato ‘eku mālohi ‘i ho‘o vaivai.” Ko ia teu fiefia lahi mo polepole ai mu‘a ‘i he ‘eku ngaahi vaivai, koe‘uhi ke nofo‘ia au ‘e he mālohi ‘o Kalaisi.” (2 Kolinitō 12:9)

“Oku hoko mai ‘a e ngaahi taimi ‘o e loto-mamahi mo e loto-fo‘i ‘i he me‘a kotoa pe—‘a e ngaahi ‘aho ‘oku hoko ai ‘a e mamahi ko e kongamahu‘inga, pea ‘oku faingata‘a ke tui ‘oku kei hoko pe ‘a e ‘Otua ko e tokotaha anga‘ofa ki He‘ene fanau na‘e fanau‘i ‘i he mamani; ngaahi ‘aho ‘oku fakahoha‘asi ai ‘e he faingata‘a ‘a e laumalie, kae ‘oua kuo hange ‘oku lelei ange ‘a e mate ‘i he mo‘ui. Ko e taimi ia ‘oku mole ai ‘a e pikitai ‘a e tokolahi ki he ‘Otua pea ‘omi kinautolu ki he popula ‘o e veiveiua, ‘a e popula ‘o e ta‘etui. Kapau te tau lava ‘i he ngaahi taimi pehee ‘o ‘ilo‘i ‘i he ‘ilo fakalaumalie ‘a e ‘uhinga ‘o e tokoni ‘a e ‘Otua, ‘oku totonu ke tau mamata ki he feinga ‘a e kau ‘angelo ke fakahaofi kitautolu meiate kitautolu, ‘o feinga ke fokotu‘u hotau va‘e ‘i ha fakava‘e ‘oku tu‘u ma‘u ange ‘i he ngaahi mo‘unga ta‘engata, pea ‘e tupu hake ‘a e tui fo‘ou, ‘a e mo‘ui fo‘ou.”

EGW (Kau Palōfita mo e Ngaahi Tu‘í, p. 163)